

## บทที่ 1

### บทนำ

#### หลักการและเหตุผล

กระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ เศรษฐกิจ ระบบการเมือง และระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาต้องเปลี่ยนแปลง ทิศทางการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับกระแสดังกล่าว ในสภาวะการภายใต้เงื่อนไข กองทุนการเงินระหว่างประเทศ(IMF)และธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย(ADB)กำหนดให้มหาวิทยาลัย บริหารงบประมาณแบบเงินอุดหนุนทั่วไป และดำเนินการให้เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐภายใน ปี 2544 นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปัจจุบันยังกำหนดให้ตราพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ และพระราชบัญญัติองค์การมหาชนอิสระ เป็นเหตุให้มหาวิทยาลัยทุกแห่ง จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ซึ่งแนวความคิดการออกนอกระบบ ราชการ จากนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัยภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวมี 4 ข้อดังนี้

1. มหาวิทยาลัยจะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่ใช่ส่วนราชการ การบริหารอยู่ภายใต้ การกำกับดูแลของสภามหาวิทยาลัย
2. รัฐพึงจัดสรรงบประมาณให้มหาวิทยาลัยเพื่อดำเนินภารกิจตามความจำเป็น
3. มหาวิทยาลัยจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและเป้าหมายที่รัฐบาล กำหนด
4. มหาวิทยาลัยจะต้องบริหารจัดการด้วยความโปร่งใสและพร้อมที่จะรองรับการ ตรวจสอบจากภายนอกในฐานะที่เป็นองค์กรรับผิดชอบต่อสังคม และงบประมาณ แผ่นดิน (สัมพันธ์ ศรีสุวรรณ, 2541)

ด้วยคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2541 ได้มีมติเห็นชอบเรื่องการจัดสรรงบประมาณให้แก่มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยในหลักการจัดสรรงบประมาณให้แก่ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐและมหาวิทยาลัยที่อยู่ระหว่างการเตรียมการเปลี่ยนสภาพไปสู่ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จะต้องดำเนินการประการหนึ่ง คือการพัฒนาและปรับระบบบัญชี ราชการของมหาวิทยาลัยที่ใช้อยู่ปัจจุบัน เป็นระบบบัญชีกองทุนและขยายสู่ระบบบัญชีต้นทุน ให้ เสร็จสิ้นภายใน 3 ปี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี จัดตั้งโดยพระราชบัญญัติมีผลใช้บังคับ เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2541 มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ แต่อยู่ในกำกับดูแล ของรัฐและเป็นนิติบุคคล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ได้ดำเนินการตามหลักการ

เตรียมความพร้อมเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ โดยได้ดำเนินการว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาด้านบัญชีและคอมพิวเตอร์ ร่วมกับบุคลากรของมหาวิทยาลัย จัดทำระบบบัญชีกองทุน โดยใช้เกณฑ์เงินสด (Cash Basis) แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาและปรับปรุงให้มีการใช้เกณฑ์พึงรับ – พึ่งจ่าย (Accrual Basis) ยกเว้นรายได้ค่าธรรมเนียมการศึกษา (ปริยุดา เจริญจิตผล, 2543)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษา เกี่ยวกับระบบบัญชีกองทุนของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติทั้งในด้านหลักการบัญชี การบันทึกรายการบัญชีที่เกิดขึ้น การจัดประเภทรายการ รูปแบบ ลักษณะกองทุน การแสดงผลการดำเนินงานการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์ หนี้สิน และฐานะทางการเงินของแต่ละกองทุน เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานของแต่ละกองทุนและแสดงแหล่งที่มาและใช้ไปของกองทุนต่าง ๆ รวมทั้งเผยแพร่แนวคิดในเรื่องการบัญชีกองทุนสำหรับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐเพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาระบบบัญชีแนวทางแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลให้มีการปรับปรุงขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อการบริหารจัดการด้วยความโปร่งใส และพร้อมที่จะรองรับการตรวจสอบจากภายนอกได้ในฐานะที่เป็นองค์กรรับผิดชอบต่อสังคมและงบประมาณแผ่นดิน

### วัตถุประสงค์ในการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและปัญหาของระบบบัญชีกองทุนสำหรับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

### ขอบเขตและวิธีการศึกษา

#### 1. ขอบเขตการศึกษา

1.1 เนื้อหาที่ทำการศึกษา ในการศึกษาคั้งนี้จะมุ่งเน้นไปที่การบัญชีการเงินที่เกี่ยวข้องกับบัญชีกองทุน โดยเสนอให้เห็นหลักการในการจำแนกรายการ การรับรู้รายได้ค่าใช้จ่าย การคิดค่าเสื่อมราคาและการใช้ระบบเงินสดย่อย

1.2 พื้นที่ทำการศึกษา ในการศึกษาคั้งนี้จะศึกษาเฉพาะหน่วยงานที่รับผิดชอบงานด้านระบบบัญชีกองทุน สังกัดกองคลัง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

1.3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา หัวหน้ากลุ่มงานบัญชี จำนวน 1 คน และพนักงานผู้ปฏิบัติงานด้านระบบบัญชีกองทุน จำนวน 1 คน สังกัด กองคลัง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

## 2. วิธีการศึกษาและเก็บข้อมูล

### 2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

2.1.1 ศึกษาจากหนังสือ เอกสารและบทความทางวิชาการต่าง ๆ รวมทั้ง การขอคำแนะนำปรึกษาจากนักวิชาการที่ศึกษาในเรื่องของการบัญชีกองทุน

2.1.2 ศึกษาจากคู่มือระบบบัญชีกองทุน เอกสารอ้างอิง ที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงาน เอกสารทางการเงินและบัญชี งบการเงินและรายงานต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี

### 2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระบบบัญชีกองทุน สำหรับมหาวิทยาลัยในกำกับ ของรัฐ โดยวิธีการเข้าสังเกตการณ์ การสอบถาม และวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Focus Individual Interview) จากกลุ่มงานบัญชี กองคลัง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี

## 3. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยนำเอาข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาทั้งข้อมูล ทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิ มาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบแนวคิดของระบบบัญชีกองทุนและปัญหาที่ เกิดขึ้นจากการนำระบบบัญชีกองทุนมาปฏิบัติ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

### นิยามศัพท์

**มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ** หมายถึง มหาวิทยาลัยที่ยังเป็นของรัฐบาล แต่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับมหาวิทยาลัยได้เปลี่ยนไปคือมีความเป็นอิสระในการบริหารทรัพย์สินและ งบประมาณ การบริหารงานวิชาการ การจัดโครงสร้างการบริหาร และการบริหารงานบุคคลมากขึ้น โดยมีทบวงมหาวิทยาลัยเป็นผู้กำกับดูแลในการดำเนินงาน

**ระบบบัญชีกองทุน** หมายถึง การบันทึกจำแนกข้อมูลทางบัญชีของหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับรัฐบาล และแสดงออกมาในรูปของการจัดตั้งกองทุนขึ้นมาเพื่อเป็นการแยกรายได้ หรือสินทรัพย์ที่จัดเก็บเพื่อวัตถุประสงค์หนึ่ง ๆ จึงจำเป็นต้องจัดตั้งกองทุนขึ้นหลาย ๆ กองทุน ตามความเหมาะสม และต้องมีชื่อบัญชีของแต่ละกองทุน เช่น กองทุนการศึกษา กองทุนวิจัย และ กองทุนอื่น ๆ เป็นต้น

**เกณฑ์เงินสด (Cash Basis)** หมายถึง วิธีการบัญชีที่บันทึกรายได้และค่าใช้จ่ายเมื่อได้รับเงินจริงหรือจ่ายเงินไปจริง โดยไม่คำนึงถึงงวดเวลาที่เกี่ยวข้องของเงินที่ได้รับมาหรือจ่ายไป และไม่ต้องปรับปรุงรายการ

**เกณฑ์พึงรับ-พึงจ่าย (Accrual Basis)** หมายถึง วิธีการบัญชีที่ใช้เป็นหลักในการพิจารณาบันทึกรายได้และค่าใช้จ่ายให้อยู่ในงวดต่าง ๆ โดยคำนึงถึงรายได้ที่พึงรับและค่าใช้จ่ายที่พึงจ่ายเพื่อให้แสดงผลการดำเนินงานของแต่ละงวดนั้นอย่างเหมาะสม มีการปรับปรุงรายการเพื่อความถูกต้องตามงวดบัญชี นอกจากนี้มีการบันทึกสินทรัพย์ถาวรและคิดค่าเสื่อมราคาโดยถือเป็นค่าใช้จ่าย

**แนวคิด (Concept)** หมายถึง ความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบบัญชีกองทุน เพื่อให้ทราบถึงระบบบริหารระบบงบประมาณ พัสดุ การเงินและบัญชี หลักการจัดการกองทุน หลักการบัญชี นโยบายการบัญชี การบันทึกบัญชี การนำเสนองบการเงิน และการจัดการเกี่ยวกับค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติเมื่อเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

#### ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทราบแนวคิดและหลักการบัญชีกองทุนสำหรับมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาระบบบัญชีของตนในอนาคต
2. ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไข และใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเพื่อขยายสู่ระบบบัญชีต้นทุนของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐต่อไป
3. นำผลที่ได้จากการศึกษา เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา ในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยในด้านการเงินและบัญชีเมื่อเป็นอิสระจากระบบราชการหรือองค์กรใด ๆ ของรัฐบาล อาจใช้ประกอบเป็นข้อมูลในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาองค์กรของตนเอง เมื่อจะปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็นองค์กรในกำกับ